

DOI: 10.33270/02232602.61
УДК 343.98

Теоретико-методологічні засади дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди

ЧОРНОУС Юлія*

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>;

ШМІТЬКО Валентин

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2876-7636>

Анотація. Актуальність наукової статті пов'язана з тим, що системна наукова розробленість теоретико-методологічних засад дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень може забезпечити не тільки отримання комплексних й об'єктивних даних про масштаби, структуру та різновиди корупційної злочинності в державі, а й сприяти посиленню в правозастосовній діяльності залучення ефективних заходів протидії цьому суспільно небезпечному явищу. Метою наукової статті є формування теоретико-методологічних засад дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних, зокрема, з одержанням неправомірної вигоди. З огляду на специфіку предмета й мети дослідження, методологічний інструментарій репрезентовано системою філософських, загальнонаукових і спеціальних методів для забезпечення комплексного вивчення предмета дослідження. Основні результати дослідження полягають в обґрунтуванні того, що під час розроблення методології дослідження корупційної злочинності важливо враховувати багаторівневість методологічного інструментарію, що має ґрунтуватися на широкому спектрі методів, тісно пов'язаних між собою, які доповнюють один одного. З'ясовано, що діалектичний метод як фундаментальний метод пізнання дійсності є визначальним для методології досліджень здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, зокрема корупційних. Вивчення діалектичного методу наукового пізнання засвідчило, що на сучасному етапі не лише відбувається кардинальна зміна попередньо створеної парадигми оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу та криміналістики щодо здійснення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, а й виникла потреба у формуванні їхньої оновленої варіації шляхом системного розроблення новітніх теоретичних положень. Опрацювання теоретичних, правових та організаційних засад розслідування таких кримінальних правопорушень крізь призму законів діалектики засвідчує, що сучасний розвиток діяльності уповноважених державних органів є переходом від інерційної самоорганізації до гнучкого й постійного оновлення. Практична цінність роботи полягає у висвітленні методологічного значення праксеологічного підходу для дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень. Його зміст полягає в тому, що він орієнтує теорію кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності на виконання їхніх безпосередніх завдань як прикладних наук. Попри значущість загальних закономірностей розслідування таких кримінальних правопорушень, виявлених шляхом теоретичного аналізу, вони не матимуть безпосереднього застосування на практиці, доки не будуть прийняті спеціальною методикою, правовою нормою, практичною рекомендацією.

Ключові слова: методологія; методи наукового пізнання; досудове розслідування; слідчі (розшукові) дії; негласні слідчі (розшукові) дії; корупційні кримінальні правопорушення; корупція; неправомірна вигода; кримінальне провадження; права людини.

Історія статті:

Отримано: 04.09.2023

Переглянуто: 02.10.2023

Прийнято: 07.11.2023

Рекомендоване посилання:

Чорноус Ю., Шмітько В. Теоретико-методологічні засади дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 2 (26). С. 61–72. doi: 10.33270/02232602.61.

*Відповідальний автор

© Чорноус Ю., Шмітько В., 2023

Вступ

Проблеми корупції в Україні, серед яких – системність вчинення корупційних кримінальних правопорушень, зокрема, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, залишаються глобальними для українського суспільства, адже становлять загрозу для демократичних перетворень у державі. Виняткової актуальності дослідження набуває в умовах інтеграції України до Європейського Союзу (далі – ЄС), особливо після надання 2022 року нашій державі статусу кандидата на вступ до ЄС. Нині, за складних умов подолання збройної агресії РФ, розпочинається нова сторінка в історії на шляху цілеспрямованого руху України до повноправного членства в ЄС, що, зі свого боку, передбачає обов'язкове проведення системи докорінних і послідовних реформ. Визначальними серед них є ефективне запобігання та реальна протидія будь-яким корупційним виявам, швидке й об'єктивне розслідування корупційних кримінальних правопорушень, невідворотність покарання за їх учинення для винних осіб.

У цьому контексті невтішними є дані міжнародних антикорупційних рейтингів і національних звітів протидії корупції в Україні. Індекси сприйняття корупції Міжнародної організації Transparency International (Corruption Perceptions Index, далі – CPI) за останнє десятиліття засвідчують стабільно високий рівень корупції в нашій державі. Зокрема, у рейтингу CPI 2022 Україна серед 180 країн світу посіла 116-те місце (для порівняння – на одному рівні з такими африканськими державами, як Алжир, Ангола, Замбія тощо), набравши лише 33 бали зі 100 можливих (Index of perception..., 2022; Corruption Perceptions..., 2022). Це є підтвердженням прірви між Україною та країнами з низьким рівнем корупції, необхідності здійснення кропіткої зосередженої роботи на шляху до одужання нашої держави від цієї «важкої недуги».

Така вкрай незадовільна ситуація для України щодо рівня корупції упродовж тривалого проміжку часу, її небезпечність для суспільства та держави загалом зумовлюють активізацію наукового інтересу з боку як учених, так і практиків. Саме тому існує нагальна потреба наукового супроводження діяльності суб'єктів боротьби з корупцією, зокрема щодо розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, які займають серед них найбільшу частку. Така проблематика має комплексний характер й охоплює техніко-криміналістичний, тактико-організаційний і методико-криміналістичний напрями, та може бути розв'язана шляхом розроблення теоретичних основ і науково-практичних рекомендацій розслідування злочинів корупційної спрямованості (Shepitko, & Zhuravel, 2013, p. 3).

Важливою складовою наукового пошуку є розв'язання багатогранної проблеми з формування сучасної методології дослідження розслідування зазначених корупційних кримінальних правопорушень. Адже системна наукова розробленість теоретико-методологічних засад дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень може забезпечити не тільки отримання комплексних й об'єктивних даних щодо масштабів, структури та різновидів корупційної злочинності в державі, а й сприяти посиленню в правозастосовній діяльності залучення ефективних заходів протидії цьому суспільно небезпечному явищу. Дослідження таких засад неможливе без формування та застосування науково об'ґрунтованого теоретико-методологічного інструментарію.

Матеріали та методи

Метою є формування теоретико-методологічних засад дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень, зокрема, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди. Задля її досягнення слід забезпечити, з одного боку, комплексне поєднання застосовуваних філософських та інших методів, використати теоретичні напрацювання в галузі філософії та філософії права, методології та теорії права, кримінального, кримінального процесуального права, криміналістики тощо, а з іншого – апробувати їх крізь призму практичних аспектів досвіду практичної правоохоронної діяльності. З цією метою, у межах предмета дослідження, висвітлено основні напрями сучасних наукових пошуків й опрацьовано низку наукових праць українських та іноземних вчених.

Зважаючи на специфіку предмета та мету дослідження, методологічний інструментарій репрезентовано системою філософських, загальнонаукових і спеціальних методів для забезпечення комплексного вивчення предмета дослідження та формування на цій підставі авторських висновків.

Результати й обговорення

Загальновідомо, що вагомого значення в кожному науковому дослідженні набувають носеологічні завдання, що виникають у процесі розв'язання наукових проблем. Водночас одержання результатів під час будь-якої дослідницької діяльності, зокрема у царині юриспруденції, ґрунтується на застосуванні комплексу тих чи інших методів наукового пізнання, цілісної методології.

Значення методології наукового пізнання полягає в тому, що вона дає змогу систематизувати весь обсяг наукового знання та забезпечити умови для розроблення подальших напрямів дослідження. Головним завданням методології наукового пізнання є синтез накопичених наукових знань, що надає можливість забезпечити використання досягнень розвитку науки на практиці (Piatnytska-Pozdniakova, 2003, p. 14).

Сучасна наука (зокрема, юридична) дуалістично підходить до розуміння сутності поняття «методологія», хоча буквально з грецької мови «*μέθοδος*» воно означає правильний шлях, шлях дослідження. Таким чином, дуалізм тлумачення поняття «методології» зводиться до широкого й вузького його значень. Наприклад, у широкому розумінні термін «методологія» тлумачиться як теорія людської діяльності – «це діяльність пізнання, мислення або, якщо говорити точніше, вся діяльність людства, включаючи не лише власне пізнання, а й виробництво. Звідси виходить, що методологія <...> є теорія людської діяльності». За такого підходу деякі українські вчені навіть виокремлюють такий напрям у межах галузевої науки та її методологічного інструментарію, як діяльнісна методологія (Dovban, 2019, р. 101; Dromin, 2014, р. 295–302). Водночас у вузькому розумінні методологію визначають як сукупність методів, прийомів, процедур наукового дослідження (Dovban, 2019, р. 101).

Крім того, у науковій літературі є чимало визначень поняття «методологія» (від лат. *methodus* – метод, *logos* – вчення, наука, знання, напрям пізнання). Найпоширенішими є філософські тлумачення, відповідно до яких методологія – це філософське вчення про методи пізнання та практику або перетворення дійсності. У юридичній науці методологію окреслюють як систему особливих методів-прийомів, способів вивчення загальних закономірностей виникнення, становлення та розвитку державно-правових явищ (Bilodid et al., 1973, р. 691–692). У теорії держави та права методологія – це наука про методи дослідження явищ як галузь знань, що вивчає засоби, передумови й принципи організації теоретико-пізнавальної та практично-перетворюючої діяльності (Zaichuk, & Onishchenko, 2006, р. 36).

Слушною є думка П. М. Рабіновича, який зазначає, що пізнання в юриспруденції, безперечно, має враховувати й філософсько-правовий підхід, зокрема з позицій методології юридичної науки, яка є системою підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання під час вивчення державно-правових явищ (Rabynovych, 2002, р. 3–14).

У філософії методологію розглядають у двох контекстах: перший – як учення, цілісна теорія про загальні погляди щодо принципів, засадничих ідей, з яких має виходити дослідник під час вибору підходів і методів пізнання та методики дослідження як технології їх застосування; другий – як система принципів, правил і способів організації та побудови теоретичної та практичної пошуково-пізнавальної діяльності (Koreichukov, 2001, р. 7; Kuchuk, 2013, р. 44; Kostytskyi, 2013, р. 6).

За вітчизняною науковою традицією методологію тлумачать як учення про науковий метод пізнання або як систему наукових принципів, на яких ґрунтується дослідження та на підставі

яких здійснюють вибір сукупності пізнавальних засобів, методів, прийомів дослідження. Методологія виконує такі функції: визначає способи здобуття наукових знань, які відображають динамічні процеси та явища; спрямовує, визначає шлях досягнення певної науково-дослідницької мети; забезпечує всебічність отримання інформації про досліджуваний процес чи явище; сприяє впровадженню нової інформації до фонду теорії науки; забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці; створює систему наукової інформації, яка ґрунтується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструмент наукового пізнання (Chornous, 2017, р. 64).

На сучасному етапі розвитку юриспруденції вироблення методологічного інструментарію є невіддільною атрибутикою правової науки, а питання методології є кореневими, найбільш значущими в структурі будь-якого фундаментального наукового дослідження, зокрема в царині наук кримінально-правового циклу, у формуванні методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, у тому числі – корупційних.

Отже, під час зазначених досліджень від умілого застосування широкого спектра методологічного інструментарію в проєкції досягнення мети та завдань наукового пошуку прямо залежить можливість встановлення якісно нових результатів конкретного наукового дослідження. Тому поділяємо думки видатних вчених М. В. Костицького та Н. В. Кушакової-Костицької про те, що застосована методологія в таких дослідженнях аж ніяк не може бути по своїй суті лише формальним «перерахуванням» відповідних методів, *postfactum* (Kostytskyi, 2013, р. 15; Kushakova-Kostytska, 2013, р. 24–25).

Попри те, що в юриспруденції твердження «наукове дослідження неможливе без методології» вже стало аксіомою, у наукових колах дотепер обговорення питань застосування окремих методів і методології загалом відбувається не тільки в діапазоні обрання світоглядних концепцій про право, юридичну діяльність, правопорушення та інші явища правової дійсності, а й у контексті питання про дійсно об'єктивну потребу методології під час здійснення правових досліджень, або ж це застаріла формальність, започаткована за радянських часів для надання наукоподібності певним напрацюванням у галузі гуманітарних дисциплін (Kushakova-Kostytska, 2013, р. 24).

Водночас у наукових працях українських вчених П. П. Андрушка, Л. І. Аркуші, В. І. Борисова, О. Ю. Бусол, О. О. Дудорова, А. П. Закалюка, Н. В. Кимлик, М. В. Корнієнка, М. І. Мельника, В. О. Навроцького, І. В. Сервецького, М. І. Хавронюка, В. В. Чернея, С. С. Чернявського, В. І. Шакуна та багатьох інших, які ґрунтовно досліджували корупційні діяння та механізми протидії такому негативному явищу, в різних аспектах висвітлено й методологічні засади дослідження, тобто загальні питання методології та застосування окремих

методів дослідження під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Однак системні питання методології досліджень розслідування таких корупційних кримінальних правопорушень, як одержання неправомірної вигоди в усіх формах, зокрема нематеріального чи негрошового характеру, не набули широкого висвітлення та досі не були предметом окремого наукового дослідження. Такий стан наукової розробки окреслених питань свідчить про необхідність їх сучасного висвітлення, зважаючи на поступальний розвиток і новації в юридичній теорії та практиці.

Отже, проблематика єдиної та цілісної методології в юридичних науках, зокрема в сучасній доктрині наук кримінально-правового циклу, та, відповідно до предмета дослідження, – криміналістики, кримінального процесу та кримінального права щодо методики розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, є недостатньо дослідженою.

Видатний український філософ-правознавець М. В. Костицький констатує, що засобами юридичного пізнання є методології як певні світоглядні вчення з понятійно-категоріальним апаратом, підходи до пізнання, бачення його об'єкта крізь певну призму. Під час застосування цілісної методології такою призмою власне і є цілісність як властивість об'єктів, сукупності елементів, що їх формують, та організованих відповідно до певних принципів (Kostytskyi, 2022, p. 11).

Також не викликає будь-яких заперечень те, що проблема як своєрідна форма пізнання дійсності завжди була рушійною силою в науковому пошукові, а будь-яке наукове дослідження без чіткого формулювання наукової постановки проблеми та шляхів вирішення – очевидно приречене на провал.

Як слушно зауважує С. В. Вишневецька, через проблему в науці вперше повідомляється про те, що в пізнанні виникли складнощі, які слід подолати. Жодна наука не може розвиватися без постановки проблем і їх розв'язання (Vyshnovetskaia, 2013, p. 32).

Водночас особливо складними є саме ті проблеми, формулювання яких здійснюється на стику декількох галузей науки. Однією з окреслених проблем у юриспруденції є наукове-практичне забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень, зокрема одержання неправомірної вигоди як одного з найрозповсюдженіших серед зазначеної категорії. Розв'язання таких проблем, безперечно, потребує синергії в наукових розвідках насамперед з теорії кримінального процесу, кримінального права та криміналістики, маючи за підґрунтя систему фундаментальних, теоретико-методологічних засад, власне методології.

У цьому контексті погоджуємося з думкою науковця С. Д. Гусарева, який зауважує, що питання методології досліджень є, мабуть, чи не найважливішими за рівнем своєї значущості для юридичної теорії та відповідної юридичної практики. Це пояснюється тим, що залежно від сутності вихідних методологічних принципів, на яких ґрунтується правове мислення, тип правової культури, здійснюється не тільки наукове пізнання права, а і його практичне втілення в реальну площину життя (Husariev, 2005, p. 45).

Також зазначимо актуальність аналогічних думок у праці науковця Вільнюського університету В. Левічева (Levičev, 2015), присвяченої практичним аспектам застосування методології та розв'язання методологічних проблем у юридичній науці.

Що ж стосується значення методології, наприклад, для здійснення досудового розслідування, слушною є думка британського дослідника І. Еветта, згідно з якою першочерговою є роль саме практичного досвіду в царині слідчої діяльності та криміналістичних експертиз (Evelt, 2015).

Отже, вважаємо логічним те, що задля забезпечення науково-практичних результатів, комплексності та повноти фундаментального дослідження багатоступеневих питань, пов'язаних з особливостями розслідування корупційних кримінальних правопорушень у всіх різновидах, спочатку доцільно достатньо глибоко дослідити методи наукового пізнання та, відповідно до них, визначити методологію проведення досліджень розслідування зазначених кримінальних правопорушень.

Таким чином, слід зауважити, що системоутворювальним елементом методології пізнання, її базовою категорією постає метод. У тлумачних словниках наведено такі його трактування: 1) спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; 2) прийом або система прийомів, які застосовують у певній галузі діяльності (Bilodid, 1973, p. 692; Vashchenko et al., 2012, p. 292); 3) спосіб організації практичного й теоретичного освоєння дійсності, обумовлений закономірностями розвитку об'єкта (Honcharenko, 1997, p. 205).

Кожен науковий метод має відповідати таким критеріям, як: ясність (загальнозрозумілість методу); детермінованість (чітка послідовність використання методу); націленість (підпорядкованість методу досягненню певної мети, розв'язанню певних конкретних завдань); результативність (здатність методу забезпечувати досягнення певної мети); надійність (здатність методу з великою ймовірністю забезпечувати отримання бажаного результату); економічність (здатність методу досягати певних результатів із найменшими втратами засобів і часу) (Kolesnykov, 2011, p. 98).

Субординаційний взаємозв'язок між методологією та методами, на думку В. Г. Лукашевича та І. В. Солов'євич, полягає в тому, що методологію можна розглядати як генеральний

шлях пізнання, а метод – як спосіб вивчення явищ матеріальної дійсності. Це алгоритм (правило), що встановлює послідовність використання певних засобів для досягнення запланованої мети (Lukashevych, & Solovievych, 1996, p. 25; Chornous, 2017, p. 67).

Для вченого є важливим добре розумітися на методах наукового дослідження та вміло їх поєднувати. Адже, здійснюючи наукове дослідження, він використовує не один конкретний метод, а їх систему. Тому постає необхідність оптимального поєднання цих методів для їх комплексного використання (Maiboroda, Yaroshenko, & Skyba, 2015, p. 31).

Науковці пропонують різні класифікації методів дослідження, однак їхні міркування збігаються щодо поділу на дві групи: загальнонаукові та спеціальні (Shyshka, 2007, p. 322; Skakun, 2001, p. 11). Інші вчені, зокрема, В. І. Зацерковний, вважають, що методи наукового пізнання за ступенем загальності та сфери застосування можуть бути поділені на чотири основні групи: 1) загальні (філософські) – діють у всіх науках і на всіх етапах пізнання; 2) загальнонаукові – застосовують в гуманітарних, природничих і технічних науках; 3) часткові – для певних наук (внутрішньо- та міждисциплінарні); 4) спеціальні – для однієї, конкретної (специфічної) науки (Zatserkovnyi, Tishaiev, & Demydov, 2017, p. 74).

У контексті вибудовування системи методів наукового дослідження у певній галузі науки І. І. Котюк аргументовано зазначає, що для цього слід виходити із загально визначених методологічних настанов і насамперед принципу взаємозв'язку та взаємозумовленості явищ об'єктивної дійсності, який зумовлює те, що в системі методів наукового пізнання функціонують світоглядні принципи (які традиційно називають всезагальним методом), загальнонаукові, окремонаукові та спеціальні методи (Kotiuk, 2008, p. 281).

Як бачимо, розроблено різні класифікації методів дослідження. Узагальнивши їх, пропонуємо об'єднати їх у такі групи: 1) філософські методи, що ґрунтуються на філософських принципах руху й розвитку; сходження від абстрактного до конкретного; історизму; взаємозв'язку; причинності; 2) загальнонаукові методи (традиційні: спостереження, аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, аналогія, абстрагування, узагальнення, сучасні: моделювання, системний, формалізація, ідеалізація, аксіоматико-дедуктивний); 3) конкретно-наукові методи (групи конкретно-наукових і спеціальних (Krushelnytska, 2006, p. 83) або внутрішньо- та міждисциплінарних (Konverskyi et al., 2010, p. 40-64; Chornous, 2017, p. 67).

Водночас, визначаючи методологію дослідження, варто погодитися з думкою академіка М. В. Костицького, який зауважує, що у формулюванні методології в юридичній науці необхідно відмовитися від ієрархій методологій, що

визначається як філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова. Методології доцільно «розташувати» по горизонталі, і вчений може застосовувати їх на власний розсуд. Це може бути юснатуралістична, позитивістська, діалектична, синергетична чи інша методологія. Не обов'язково обмежуватися виключно однією методологією, можна використовувати методи з різних методологій (у розумних, звичайно, межах), тобто методика конкретного наукового дослідження може виглядати як мозаїка методів (Kostytskyi, 2011).

Схожою є думка науковця Г. О. Дубова, який стверджує, що в контексті юридичної науки також досліджують методологічний плюралізм, що передбачає можливість формування методології дослідження з урахуванням різних гносеологічних і методологічних основ. Водночас розв'язання питання щодо вибору методів дослідження завжди має відповідати специфіці теми, предметів, меті й завданням конкретного дослідження (Dubov, 2011, p. 50).

Також вважаємо слушним судження українського дослідника В. М. Братасюка, який зауважує, що «...монометодологія, якою ще донедавна послуговувалися наші правознавці, повинна поступитися поліметодологізму. Поліметодологічний, комплексний підхід до права дасть змогу отримати цілісний образ права, адекватне його трактування, право постане не частковим, а багатовимірним, людиномірним, культурно-цивілізаційним надбанням» (Bratasiuk, 2005, p. 39).

Вважаємо, що, розробляючи методологію дослідження корупційної злочинності, важливо враховувати аргументи зазначених вище сучасних учених щодо багаторівневості відповідного методологічного інструментарію, підґрунтям якого повинен бути широкий спектр методів, які тісно пов'язані між собою та доповнюють одне одного, і завдяки чому наукове знання, отримане внаслідок застосування цілісної методології з використанням практично всього методологічного арсеналу науки, буде якісно відрізнятися від того, що здобує завдяки використанню одного конкретно-наукового методу.

Зважаючи на вказане вище, поділяємо думку науковця-практика А. В. Шевчишина про те, що базовими для побудови та реалізації програми дослідження доказування корупційних кримінальних правопорушень у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (основним серед яких є одержання неправомірної вигоди) є положення діалектики, гносеології, правового позитивізму (Shevchyshen, 2019, p. 82–83), а саме:

– діалектики – про загальні закономірні зв'язки явищ, процесів і їх відображень, розвитку буття та його пізнання шляхом застосування методів творчо-пізнавального мислення на підставі принципів об'єктивності, всесторонності, конкретності, протиріччя та історизму з урахуванням положень діалектичних законів

єдності та боротьби протилежностей, переходу кількісних змін у якісні та заперечення. Ці положення дозволяють представити злочинну діяльність, спрямовану на вчинення корупційних злочинів у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та кримінальну процесуальну діяльність з доказування в кримінальних провадженнях про ці злочини як генетично взаємопов'язані різновиди людської діяльності, протилежність цілей яких зумовлює боротьбу між її суб'єктами, яка таким чином породжує явище протидії розслідуванню цих злочинів та її подолання під час доказування в кримінальному провадженні; встановити закономірності процесу відображення досліджуваних корупційних злочинів і визначити, з огляду на їх зміст, засоби пізнання обставин події під час досудового розслідування;

– гносеології – про зміст і структуру пошуково-пізнавальної діяльності, які дозволяють визначити можливості в отриманні достовірних знань про вчинювані корупційні злочини та діяльність слідчого, прокурора з доказування їх обставин під час досудового розслідування застосуванням методів чуттєвого та раціонального пізнання, співвідношення теоретичного та практичного знання про них;

– правового позитивізму – у сучасному його розумінні як системи поглядів на принципи правового регулювання відповідно до уявлень про догму права, його джерела, механізм правового регулювання суспільних відносин, співвідношення чинного (позитивного) права з природними правами людини (Lutskyi, 2011, р. 38–41; Kelman, 2011, р. 22–24, 139–141; Slyvka, 2005; Maliarenko, 2005; Kuchynska, 2012). Ці теоретичні положення сприяють розкриттю змісту сучасного антикорупційного та кримінального процесуального законодавства як явищ правової дійсності, системному їх розгляду у зв'язку з реально вчинюваними корупційними злочинами службовими особами у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та законодавства, яке регламентує кримінальну процесуальну діяльність з доказування по кримінальних правопорушеннях із практикою доказування по кримінальних провадженнях про окремі злочини у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (Shevchyshen, 2017, р. 77).

Надалі доцільно детальніше проаналізувати окремі філософські методи та їхнє методологічне значення в дослідженні розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди.

Так, діалектичний метод як фундаментальний, узагальнений метод пізнання дійсності, лежить в основі методології досліджень здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі – корупційних.

Об'єктивну основу цього методу утворюють найбільш узагальнені закони розвитку матеріального світу. Діалектичний підхід дає змогу обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки, процеси диференціації та інтеграції, постійну суперечність між сутністю і явищем, змістом і формою, об'єктивність в оцінюванні дійсності. Діалектика є знаряддям пізнання в усіх галузях науки й на всіх етапах наукового дослідження. Вона визначає позиції дослідника, стає основою інтерпретації об'єкта та суб'єкта пізнання, процесу пізнання та його результатів (Parshutin, 2018, р. 108).

Визначаючи методологічні основи дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, варто констатувати, що найбільший ефект застосування діалектики – у разі виконання методологічної функції її основними законами й категоріями. Йдеться насамперед про методологічну цінність основних законів діалектики: єдності та боротьби протилежностей, кількісно-якісних змін і заперечення заперечення.

Винятковий пізнавальний потенціал категорій діалектики, на думку М. В. Костицького, визначається універсальними логічними формами мислення, у яких відображені ті загальні властивості, відношення та зв'язки, які існують в об'єктивній реальності. Без понять і категорій, констатує філософ, пізнання дійсності було б неможливим (Kostytskyi, 2011).

Методологічне значення діалектичного методу в дослідженні розслідування аналізованих кримінальних правопорушень полягає в тому, що він слугує засобом пошуку нових результатів, методом руху від уже відомого до ще невідомого, нового. Тобто відбувається не лише трансформація попередньо створених теоретичних знань у сфері кримінального процесу, криміналістики й оперативно-розшукової діяльності тощо, а й формування їх новітньої модифікації шляхом системного додавання нових теоретичних положень. Вищенаведені закони діалектики дають змогу дослідити трансформації сутності та змісту, категоріальних визначень, структури й механізмів розвитку діяльності уповноважених державних органів щодо забезпечення швидкого та повного розслідування кримінальних правопорушень, виконання завдань кримінального провадження.

Застосування діалектичного методу наукового пізнання засвідчує, що на сучасному етапі не лише відбувається кардинальна зміна попередньо створеної парадигми оперативно-розшукової діяльності, кримінального процесу та криміналістики щодо здійснення досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, а й виникла потреба у формуванні їх оновленої варіації шляхом системного розроблення новітніх теоретичних положень. Опрацювання теоретичних, правових та організаційних основ розслідування таких кримінальних правопорушень крізь призму законів діалектики

засвідчує, що сучасний розвиток діяльності уповноважених правоохоронних органів являє собою перехід від інерційної самоорганізації до гнучкого й постійного оновлення та самовдосконалення.

Беручи за основу діалектику, також необхідно враховувати синергетику як філософію нестабільності, де діалектична методологія набула свого подальшого розвитку. Її розглядають як нову наукову парадигму сучасної науки. Згідно з думкою Е. Тоффлера, синергетична парадигма особливо цікава тим, що вона акцентує на аспектах реальності, найхарактерніших для сучасної стадії соціальних вимірів: різносистемній упорядкованості, нестійкості, різноманітності, нерівновазі, нелінійних співвідносинах, у яких малий сигнал на вході не може викликати якомога сильніший відгук на виході, і темпоральності – підвищеному відчутті часу (Toffler, A., & Toffler, H., 2007). Саме специфіка синергетичного підходу дасть змогу в процесі дослідження об'єднати наявні теоретичні напрацювання різних наукових дисциплін, (зокрема, криміналістики, кримінального процесу тощо) з питань розслідування корупційних кримінальних правопорушень, а також розробити продуктивну модель наявних знань високого ступеня узагальнення.

Важливою методологічною засадою пізнання розслідування корупційних кримінальних правопорушень є праксеологічний (від грец. *praxis* – дія) підхід, який являє собою філософську концепцію оптимізації діяльності. Предметом праксеології є загальні закономірності людської діяльності, що зумовлюють її ефективність. Розробник наукових основ праксеології, видатний польський філософ Т. Котарбінський визначає її як загальну теорію ефективної (справної) організації діяльності. Праксеологія виконує свої завдання шляхом аналізу складу та структури діяльності, виявляючи її елементи (виконавець, мотив, предмет, знаряддя, засоби, спосіб, матеріал, місце), аналізуючи їхній зміст і зв'язок тощо. Особливу цінність становить реалізований у праксеології системно-діяльнісний метод. Зазначений підхід указує на певний компонентний склад людської діяльності; серед важливих її компонентів такі: потреба – суб'єкт – об'єкт – процеси – умови – результат. Це дає можливість комплексно дослідити будь-яку сферу людської діяльності (Chmylenko, & Zhuk, 2014, p. 12).

Методологічне значення праксеологічного підходу для дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень полягає в тому, що він орієнтує теорію кримінального процесу, криміналістики, оперативно-розшукової діяльності на вирішення їх безпосередніх завдань як прикладних наук. Якими б значущими не були загальні закономірності розслідування таких кримінальних правопорушень, виявлені шляхом теоретичного аналізу, вони не матимуть безпосереднього застосування на практиці, поки

не будуть сприйняті спеціальною методикою, правовою нормою, практичною рекомендацією.

Поділяємо думку науковця-практика А. Б. Паршутіна, який в контексті аналізу дієвості згаданого методу стверджує, що тільки практичні рекомендації, розроблені відповідно до принципів праксеології, дають змогу використовувати теоретично встановлені закономірності для побудови алгоритмів виконання конкретних завдань у типових ситуаціях. У сучасних умовах праксеологічний підхід дедалі більше набуває міждисциплінарного, комплексного характеру, причому діяльність розглядається і як об'єкт дослідження, і як пояснювальний принцип (Parshutin, 2018, p. 110).

Проаналізовані вище методологічні підходи, напрями й окремі філософські та інші методи дослідження, звичайно, не є вичерпними, але вони складають методологічне ядро будь-якої наукової розвідки, а також сприяють всебічному й комплексному окресленню ключових засад розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, визначенню відповідних прогалін законодавства, що дозволяє на цій підставі зробити певні висновки, які мають наукове та практичне значення.

Для забезпечення повноти дослідження, з огляду на складну природу розслідування та реалізації доказування як кримінальної процесуальної діяльності щодо корупційних правопорушень як проявів злочинної діяльності, погоджуємося з доцільністю комплексного підходу до визначення системи методів дослідження з позицій теорії кримінального процесу та криміналістики, ефективність якого підтверджена роботами Ю. П. Аленіна, В. П. Бахіна, В. Г. Гончаренка, Ю. М. Грошевого, В. А. Журавля, В. С. Зеленецького, А. В. Іценка, О. В. Капліної, І. І. Котюка, В. К. Лисиченка, М. А. Погорецького, В. М. Салтевського, М. Я. Сегая, В. М. Стратонова, В. В. Тіщенко, А. В. Шевчишина, В. Ю. Шепітька та багатьох інших вчених.

Водночас варто врахувати, що коректність визначення певної методології та дієвості застосування конкретних або комплексу методів дослідження у розв'язанні проблем досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень відбувається під впливом наукових традицій формування в межах криміналістичної науки відповідної методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

Екстраполюючи на визначення, вибір застосування комплексу методів дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, слід констатувати, що за цих умов мають вплив не тільки здобутки сучасної науково-дослідницької діяльності як методичної основи, а так само рівносильно – крізь призму практичного досвіду вагомості отриманих результатів за наслідками розкриття та розслідування таких

кримінальних правопорушень під час досудового розслідування, оперативно-розшукової діяльності щодо їх ефективного виявлення, попередження тощо.

Таким чином, застосування комплексу тих чи інших методів наукового пізнання в індивідуально підібраній комбінації або спеціально визначеній послідовності, а також оновлюваної методології в поєднанні з вищенаведеним практичним досвідом, дають змогу реалізувати мету й завдання дослідження розслідування таких корупційних кримінальних правопорушень, дійти обґрунтованих висновків, необхідних для розв'язання конкретних наукових проблем.

Висновки

Отже, вивчення теоретико-методологічних засад дослідження розслідування корупційних кримінальних правопорушень має бути

комплексним, його слід проводити досить глибоко та в системному взаємозв'язку.

Українські й іноземні вчені зробили значний внесок у розв'язання вищенаведених проблем і створили міцне підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень.

Водночас доводиться констатувати, що методологія та відповідні методи як підвалини, спрямовані на теоретичне розв'язання проблем повсякденної практики та дієвості досудового розслідування корупційних кримінальних правопорушень, зокрема пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди, досі залишаються недостатньо вивченими й систематизованими. На всіх етапах досудового розслідування та наступного судового розгляду – застосування цілісної методології забезпечує виконання стратегічних й тактичних завдань кримінального провадження.

References

- [1] Bilodid, I.K., & Buriachok, A.A. (et al). (1973). *Dictionary of the Ukrainian language* (Vol. 4). Kyiv: Nauk. dumka.
- [2] Bratasiuk, V.M. (2005). *Legal reality as a form of manifestation of the intellectual tradition of the era (based on the materials of the Romano-Germanic legal family)* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine).
- [3] Chmylenko, F.O., & Zhuk, L.P. (2014). *Methodology and organization of scientific research*. Dnipro: RVV DNU.
- [4] Chornous, Yu.M. (2017). Methodological principles of forensic investigation of crimes. *Philosophical and methodological problems of law*, 1(13), 63-75. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2017_1_8.
- [5] Corruption Perceptions Index – 2022. *Transparency International Ukraine*. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>.
- [6] Dovban, I.M. (2019). Methodological tools for the study of criminality of civil servants. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 42(2), 100-103. doi: 10.32841/2307-1745.2019.42-2.25.
- [7] Dromin, V.M. (2014). Active methodology in the study of crime. *Actual problems of the state and law*, 74, 295-302.
- [8] Dubov, H.O. (2011). Pluralism of legal methodology: content, features of interpretations and conditions of formation of legal science at the current stage of development. *Journal of the Kyiv University of Law*, 1, 48-51.
- [9] Evett, I. (2015). The logical foundations of forensic science: towards reliable knowledge. *Philosophical Transactions of the Royal Society*, 370, 1-10. doi: 10.1098/rstb.2014.0263.
- [10] Honcharenko, S. (1997). *Ukrainian pedagogical dictionary*. Kyiv: Lybid.
- [11] Husariev, S.D. (2005). *Legal activity: methodological and theoretical aspects*. Kyiv: Znannia.
- [12] Index of perception of corruption – 2022. *Transparency International Ukraine*. Retrieved from <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryinyattya-koruptsiyi-2022/>.
- [13] Kelman, M.S. (2011). *Legal science: problems of methodology*. Ternopil: Terno-hraf.
- [14] Kolesnykov, O.V. (2011). *Basics of the scientific research* (2nd ed.). Kyiv: Tsentr navch. lit.
- [15] Konverskyi, A.Ye., Lubskyi, V.I., & Horbachenko, T.H. (et al.). (2010). *Basics of methodology and organization of scientific research*. A.Ye. Konverskyi (Eds.). Kyiv: Tsentr uchb. lit.
- [16] Kopeychikov, V.V. (Eds.). (2001). *General theory of the state and law*. Kyiv: Yurinkom Inter.
- [17] Kostytskyi, M.V. (2011). Philosophical and legal issues of legal science methodology. *Philosophical and methodological problems of law*, 2, 13-26.
- [18] Kostytskyi, M.V. (2013). Some aspects of the philosophical and methodological problems of the sciences of procedural law (based on the materials of the report at the 1st International Scientific Conference "Actual problems of the theory and practice of notarial, civil, executive processes: correlation and interaction"). *Scientific and informative bulletin*, 7, 12-18.
- [19] Kostytskyi, M.V. (2013). Some issues of legal science methodology. *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 3-11.
- [20] Kostytskyi, M.V. (2022). The need to use a holistic methodology in modern legal science. *Philosophical and methodological problems of law*, 1(23), 7-12. doi: 10.33270/01222302.7.

- [21] Kotiuk, I.I. (2008). *Judicial recognition: problems of methodology and practice* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine).
- [22] Krushelnytska, O.V. (2006). *Methodology and organization of scientific research*. Kyiv: Kondor.
- [23] Kuchuk, A.M. (2013). Legal polycentrism as a principle of scientific knowledge of legal phenomena. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 22(1), 1, 43-46.
- [24] Kuchynska, O. (2012). The mechanism for ensuring the rights of a person in criminal proceedings. *Law and life*, 4, 28-30.
- [25] Kushakova-Kostytska, N.V. (2013). Methodological problems of modern legal research: objective necessity or subjective formality. *Philosophical and methodological problems of law*, 1-2, 23-31.
- [26] Levičev, V. (2015). Holistic approach to legal research. *Teisé*, 95, 111-122. doi: 10.15388/Teise.2015.95.7476.
- [27] Lukashevych, V.H., & Solovievych, I.V. (1996). Methodology of legal research: multilevel concept. *Scientific Bulletin of the Ukrainian Academy of Internal Affairs*, 2, 24-33.
- [28] Lutskyi, R.P. (2011). Positive law and natural law: opposition of categories. *Journal of the Kyiv University of Law*, 4, 38-41.
- [29] Maiboroda, V., Yaroshenko, O. & Skyba, Ya. (2015). *Theoretical principles of scientific research activity of subjects of the educational process of universities*. O. Yaroshenko (Eds.), Kyiv: In-t vyshchoi osvity NAPN Ukrainy.
- [30] Maliarenko, V.T. (2005). *Reconstruction of the criminal process of Ukraine in the context of European standards*. Kyiv: Yurinkom Inter.
- [31] Parshutin, A.B. (2018). Methodological principles of the study of the theory and practice of interference in private communication. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 50(2), 107-111.
- [32] Piatnytska-Pozdniakova, I.S. (2003). *Basics of scientific research in higher education*. Kyiv: TsNL.
- [33] Rabynovych, P.M. (2002). Problems of transformation of the methodology of domestic jurisprudence: achievements, losses, prospects. *Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 4, 3-14.
- [34] Shepitko, V.Yu., & Zhuravel, V.A. (2013). *Investigation of corruption-oriented crimes*. Kharkiv: Kharkiv yuryd.
- [35] Shevchyshen, A.V. (2017). Methodology for conducting research to prove corruption crimes in the field of official and professional activities related to the provision of public services. *Our right*, 3, 75-80.
- [36] Shevchyshen, A.V. (2019). *Problems of proof by the prosecution in the pre-trial investigation of corruption crimes in the field of official activity and professional activity related to the provision of public services* (Doctoral dissertation, Kyiv, Ukraine).
- [37] Shyshka, R.B. (2007). *Organization of scientific research and preparation of master's and dissertation theses*. Kharkiv: Espada.
- [38] Skakun, O.F. (2001). *Theory of the state and law*. Kharkiv: Consum.
- [39] Slyvka, S.S. (2005). *Natural and supernatural law* (Vol. 1). Kyiv: Atika.
- [40] Vashchenko, L.O. (et al.). (2012). *Explanatory dictionary of the Ukrainian language: about 10,000 words*. Kyiv: Dovira.
- [41] Vyshnovetskaia, S.V. (2013). The problem as an object of methodological research in the context of the methodology of the science of labor law. *Law and Life*, 8/3, 32-36. Retrieved from https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Problema%20kak%20object%20metodologhiceskogo%20Oissledovania%20v%20contexte%20metodologhii%20nauki%20trudovogo%20prava.pdf.
- [42] Zaichuk, O.V., & Onishchenko, N.M. (2006). *Theory of the state and law. Academic course*. Kyiv: Yurinkom Inter.
- [43] Zatserkovnyi, V.I., Tishaiev, I.V., & Demydov, V.K. (2017). *Methodology of scientific research*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia.
- [44] Toffler, A., & Toffler, H. (2007). *Revolutionary Wealth: How it will be created and how it will change our lives Paperback*. Currency.

Список використаних джерел

- [1] Словник української мови : в 11 т. / [уклад. : І. К. Білодід, А. А. Бурячок та ін.]. Київ : Наук. думка, 1973. Т. 4. 840 с.
- [2] Братасюк В. М. Правова реальність як форма прояву інтелектуальної традиції епохи (на матеріалах романо-германської правової сім'ї) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ, 2005. 194 с.
- [3] Чмиленко Ф. О., Жук Л. П. Методологія та організація наукових досліджень : посібник. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2014. 48 с.
- [4] Черноус Ю. М. Методологічні засади криміналістичного забезпечення розслідування злочинів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2017. № 1 (13). С. 63–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2017_1_8.

- [5] Corruption Perceptions Index – 2022. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>.
- [6] Довбань І. М. Методологічний інструментарій дослідження злочинності державних службовців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 42. Т. 2. С. 100–103. (Серія «Юриспруденція»). doi: 10.32841/2307-1745.2019.42-2.25.
- [7] Дрьомін В. М. Діяльнісна методологія у вивченні злочинності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 295–302.
- [8] Дубов Г. О. Плюралізм правової методології: зміст, особливості інтерпретацій та умов формування юридичної науки на сучасному етапі розвитку. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 48–51.
- [9] Evett I. The logical foundations of forensic science: towards reliable knowledge. *Philosophical Transactions of the Royal Society*. 2015. Vol. 370. P. 1–10. doi: 10.1098/rstb.2014.0263.
- [10] Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
- [11] Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. Київ : Знання, 2005. 375 с.
- [12] Індекс сприйняття корупції – 2022. *Transparency International Ukraine*. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattyakoruptsiyi-2022/>.
- [13] Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 540 с.
- [14] Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доповн. Київ : Центр навч. літ., 2011. 141 с.
- [15] Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. / [авт.-упоряд. : А. Є. Конверський, В. І. Лубський, Т. Г. Горбаченко та ін.]; за ред. А. Є. Конверського. Київ : Центр учб. літ., 2010. 352 с.
- [16] Загальна теорія держави та права : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 320 с.
- [17] Костицький М. В. Філософсько-правові питання методології юридичної науки. *Філософські і методологічні проблеми права*. 2011. № 2. С. 13–26.
- [18] Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 3–11.
- [19] Костицький М. В. Деякі аспекти філософських і методологічних проблем наук процесуального права (за матеріалами доповіді на I Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми теорії та практики нотаріального, цивільного, виконавчого процесів: співвідношення і взаємодія»). *Науково-інформаційний вісник*. 2013. № 7. С. 12–18.
- [20] Костицький М. В. Потреба використання цілісної методології в сучасній юридичній науці. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 1 (23). С. 7–12. doi: 10.33270/01222302.7.
- [21] Котюк І. І. Судове впізнання : проблеми методології та практики : дис.. д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2008. 427 с.
- [22] Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
- [23] Кучук А. М. Правовий поліцентризм як принцип наукового пізнання правових явищ. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 22. Ч. 1. Т. 1. С. 43–46. (Серія «Право»).
- [24] Кучинська О. Механізм забезпечення прав особи в кримінальному процесі. *Закон и жизнь*. 2012. № 4. С. 28–30.
- [25] Кушакова-Костицька Н. В. Методологічні проблеми сучасних правових досліджень: об'єктивна необхідність чи суб'єктивна формальність. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2013. № 1-2. С. 23–31.
- [26] Levičev V. Holistic approach to legal research. *Teisé*. 2015. Vol. 95. P. 111–122. doi: 10.15388/Teise.2015.95.7476.
- [27] Лукашевич В. Г., Солов'євич І. В. Методологія правових досліджень: багаторівневість поняття. *Науковий вісник Української академії внутрішніх справ*. 1996. № 2. С. 24–33.
- [28] Луцький Р. П. Позитивне право та природне право: опозиція категорій. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 38–41.
- [29] Теоретичні засади науково-дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу університетів : практ. посіб. / авт. кол. : В. Майборода, О. Ярошенко, Я. Скиба ; за ред. О. Ярошенко. Київ : Ін-т вищої освіти НАПН України, 2015. 174 с.
- [30] Маляренко В. Т. Перебудова кримінального процесу України в контексті європейських стандартів. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 512 с.

- [31] Паршутін А. Б. Методологічні засади дослідження теорії та практики втручання у приватне спілкування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 50. Т. 2. С. 107–111. (Серія «Право»).
- [32] П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2003. 116 с.
- [33] Рабинович П. М. Проблеми трансформації методології вітчизняного правознавства: досягнення, втрати, перспективи. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 4. С. 3–14.
- [34] Шепітько В. Ю., Журавель В. А. Розслідування злочинів корупційної спрямованості : наук.-практ. посіб. Харків : Харків юрид., 2013. 220 с.
- [35] Шевчишен А. В. Методологія проведення досліджень доказування корупційних злочинів у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. *Наше право*. 2017. № 3. С. 75–80.
- [36] Шевчишен А. В. Проблеми доказування стороною обвинувачення у досудовому розслідуванні корупційних злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2019. 624 с.
- [37] Шишка Р. Б. Організація наукових досліджень та підготовки магістерських і дисертаційних робіт : навч. посіб. Харків : Еспада, 2007. 368 с.
- [38] Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с.
- [39] Сливка С. С. Природне та надприродне право. Київ : Атіка, 2005. Ч. 1 : Природне право: історико-філософський погляд. 224 с.
- [40] Тлумачний словник української мови: близько 10 000 слів / [уклад. Л. О. Ващенко та ін.]. Київ : Довіра, 2012. 485 с.
- [41] Вишневецкая С. В. Проблема как объект методологического исследования в контексте методологии науки трудового права. *Закон и жизнь* 2013. № 8/3. С. 32–36. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Problema%20kak%20object%20metodologhiceskogo%20issledovania%20v%20contexte%20metodologhii%20nauki%20trudovogo%20prava.pdf.
- [42] Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
- [43] Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
- [44] Toffler A., Toffler H. *Revolutionary Wealth: How it will be created and how it will change our lives* Paperback. Currency, 2007. 512 p.

Theoretical and Methodological Principles of Research Investigation of Corruption Criminal Offenses Related to the Receipt of Illegal Benefits

CHORNOUS Yuliia

Doctor of Law, Professor,

Professor of the Department of Criminalistics and Forensic Medicine of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>;

SHMITKO Valentyn

Postgraduate Student of the Department of Criminology and Forensic Medicine of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2876-7636>

Abstract. The relevance of the scientific article is related to the fact that the systematic scientific development of the theoretical and methodological foundations of the investigation of corruption criminal offenses can ensure not only the acquisition of comprehensive and objective data on the scale, structure and types of corruption crime in the state, but also contribute to the strengthening of law enforcement activities involving effective countermeasures against this socially dangerous phenomenon. Accordingly, the goal of the scientific article is the formation of the theoretical and methodological foundations of the

investigation of corruption criminal offenses, in particular, those related to the receipt of illegal benefits. Taking into account the specificity of the subject and the purpose of the research, the methodological toolkit is represented by a system of philosophical, general scientific and special methods to ensure a comprehensive study of the subject of research and the formation of author's conclusions on this basis. The main results of the study are based on the justification that when developing the methodology of corruption crime research, it is important to take into account the multi-level of the appropriate methodological toolkit, which should be based on a wide range of methods that are closely related and complement each other. It has been found that the dialectical method, as a fundamental method of knowing reality, is at the core of the research methodology of pretrial investigation of criminal offenses, including corruption. The study of the dialectical method of scientific knowledge proved that at the current stage, not only is there a radical change in the previously created paradigm of operational and investigative activity, criminal process and criminology regarding the implementation of pre-trial investigation of corruption criminal offenses, but also there is a need to form their updated variation through the systematic development of the latest theoretical provisions. Working out the theoretical, legal and organizational foundations of the investigation of such criminal offenses through the prism of the laws of dialectics proves that the modern development of the activities of authorized state bodies represents a transition from inertial self-organization to flexible and constant renewal and self-improvement. The practical value of the work lies in revealing the methodological significance of the praxeological approach to the investigation of corruption criminal offenses. Its meaning is that it orients, in particular, the theory of the criminal process, criminology, and investigative activities to solve their immediate tasks as applied sciences. No matter how significant the general regularities of the investigation of such criminal offenses are revealed through theoretical analysis, they will not find direct application in practice until they are adopted by a special methodology, legal norm, and practical recommendation.

Keywords: methodology; methods of scientific knowledge; pre-trial investigation; investigative (search) actions; covert investigative (research) actions; corruption criminal offences; corruption; illegal benefits; criminal proceedings; human rights.